

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ СТУДЕНТА

Текст лекції

Тетяна Павленко

1. Кодекс честі у навчанні

Ми продовжуємо розглядати тему академічної доброчесності і перейдемо до більш практичних питань, що стосуються безпосередньо кожного з вас – як бути доброчесним у першочерговій для студента справі – навчанні? Що вважається порушенням академічної доброчесності і яка може бути відповідальність за ці дії, зупинимось на проблемі академічного плагіату та ознайомимось з антиплагіат-стратегією ХНМУ та запобіганням плагіату при написанні творчих письмових робіт.

Але спочатку наведу деякі цифри. За даними дослідження лише 33% майбутніх студентів, що вступають до українських ЗВО, мають чіткі пріоритети отримувати знання. 26% мотивовані отримувати стипендію, диплом або схвалення батьків. У решти, на жаль, домінуюча мотивація взагалі відсутня. Серед студентів лише 14% мають стійку орієнтацію на професійну роботу за отриманим фахом, а 54% студентів взагалі не мають наміру працювати за спеціальністю (Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку, 2015 <http://sociosci.karazin.ua/presentation?album=54&lang=ua>)

Чому так виходить і чому це погано? Тому що мотивація значної частини студентства орієнтована на формальні атрибуції вищої освіти, а не на отримання професійних знань, в це вже є визначним фактором наявності академічного шахрайства.

Сьогодні існує три головних проблеми, що дають поштовх подібним негативним явищам – непрофесіоналізм, падіння загального культурного рівня та піратство.

Візьмемо такий приклад. Почувалися б ви впевнено й комфортно на мосту чи в літаку, спроектованих інженером, який нечесно здобував оцінки в технічному університеті? Або чи довірили б ви складання вашої податкової звітності бухгалтеру, який на іспиті списував відповіді у сусіда? І, нарешті, чи хотіли б особисто ви, щоб вас оперував лікар, який нечесно здобував оцінки під час навчання в медичному університеті?

Дуже сподіваюсь, що кожен з вас самовизначився і обрав професію медика свідомо, за покликом. Тож не гайте часу, використовуйте всі можливості для здобуття ґрунтовних знань та набуття практичних навичок, які є необхідною передумовою фахової компетенції.

Університет створює інноваційне середовище та сприятливу атмосферу для якісної освіти, підтримує особливу університетську культуру взаємовідносин, яка закріплена у Кодексі корпоративної етики та Кодексі академічної доброчесності ХНМУ. Кодексом встановлено принципи академічної доброчесності в освітньому процесі, права та обов'язки учасників академічного процесу, види порушень академічної доброчесності та порядок їх усунення.

Поняття академічної доброчесності є всеохоплюючим і стосується не лише загальної корпоративної стратегії, а й водночас внутрішньої культури особистості і тією чи іншою мірою стосується кожного. Це означає, що керівний та професорсько-викладацький склад, співробітники та студенти керуються, передусім, принципами чесності, порядності

Інформацію і пакет документів щодо стратегії ХНМУ з АД розміщено на офіційному сайті університету.

Ваша особиста успішність у навчанні залежить від того, наскільки сумлінно ви реалізуєте свої права та виконуєте ваші обов'язки щодо дотримання певних етичних правил та цінностей академічної доброчесності, які можна вважати **кодексом честі у навчанні**. Ось його основні положення:

- Навчайся старанно та сумлінно; ретельно готуйся до занять; самостійно працюй і виконуй навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання; розвивай свої здібності, веді здоровий спосіб життя, будь чесним та послідовним.
- Опановуй навички самоорганізації, плануй та ефективно використовуй час, відведений для навчання; на заняттях не відволікайся, не запізнюйся і не пропускай їх без поважної причини; з повагою стався до викладачів та колег-студентів; уважно слухай, коли інші говорять, поважай їхні ідеї, думки та переконання; розвивай стриманість та пунктуальність.
- Докладай максимальних зусиль для підготовки до іспиту, включаючи звернення до викладача по допомогу, якщо її потребуєш; на іспитах повністю використовуй відведений час, щоб підготувати якомога кращі відповіді; не списуй і не чекай на нечесну допомогу, також не надавай нечесну допомогу іншим студентам; не бійся визнавати свої помилки і намагайся їх виправити.
- Поважай власність інших, інтелектуальну в тому числі, зокрема, коли готуєш творчі письмові завдання; працюй самостійно і не запозичуй роботу в інтернеті або у інших студентів; надавай достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності; дотримуйся норм авторського права, повністю і належним чином вказуй використані методики досліджень, джерела інформації і посилання на них.

2. Порушення академічної доброчесності та відповідальність

Порушенням академічної доброчесності у навчанні вважаються:

- **Хабарництво** — надання чи отримання учасником освітнього процесу коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.
- **Обман** — надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності.

- **Фабрикація** — вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.
- **Фальсифікація** — свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.
- **Списування** — виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.
- **Плагіат** — представлення в якості власного твору матеріалу, що був отриманий з Інтернету або від третіх осіб.
- Інше несанкціоноване використання чужих напрацювань.

Варто усвідомлювати, що за подібні порушення академічної доброчесності усі суб'єкти освітнього процесу несуть академічну відповідальність. Що стосується студента, то він може бути притягнений до таких дисциплінарних заходів:

- Зниження результатів оцінювання або його повторне проходження (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо).
- Повторне виконання наукової та/або кваліфікаційної роботи.
- Позбавлення академічної стипендії.
- Позбавлення наданих пільг з оплати навчання.
- Оголошення догани із занесенням до особової справи порушника.
- Відрахування з університету тощо.

3. Проблема академічного плагіату. Антиплагіат-стратегія ХНМУ

Серед порушень академічної доброчесності найбільш розповсюдженим є академічний плагіат – за результатами досліджень до нього вдаються близько 90% студентів. «Скопіювати–вставити» – один з найпопулярніших методів підготовки усіх типів робіт, починаючи зі шкільного твору аж до наукових статей. З розвитком інформаційних технологій пошукові системи за мілі-секунди пропонують тисячі результатів запитів, які досить просто можна скопіювати, перекласти з іноземної мови та використати у своїх працях, приховуючи запозичення елементарними діями.

Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017) на офіційному рівні визначає академічний плагіат як оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства.

Слово плагіат має латинське походження і буквально означає «викрадення». Якщо підсумувати усі визначення поняття «плагіат», то можна впевнено зробити висновок, що це крадіжка – крадіжка тексту, думки, ідеї; привласнення результатів інтелектуальних напрацювань іншої особи, присвоєння собі того, що є чужим і тобі не належить. Таке пояснення ставить плагіат в один ряд з іншими злочинами – крадіжкою чужого гаманця, мобільного телефона, автомобіля тощо.

Академічний плагіат може приймати різні форми. Серед найбільш поширених:

- **Копіювання** – дослівне відтворення та оприлюднення під своїм ім'ям опублікованого раніше тексту іншого автора.
- **Парафраз або рерайт** – перефразоване відтворення тексту без належним чином оформленого посилання на оригінального автора
- **Компіляція** – процес написання праці на основі компонування текстів інших авторів, без самостійного дослідження, опрацювання джерел або вказівки авторства.

Самоплагіат – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових.

Отже несанкціоноване використання чужих напрацювань — неприйнятне. Чому це важливо? Академічні причини цього –

- Повага до авторства – віддати належне тим, хто провів оригінальні дослідження та підготував публікацію
- Надання можливості іншим за необхідністю звернутися до цих праць
- Особисте практикування академічного письма і мовлення

Для роботи з текстом, перевірки правомірності і коректності запозичень, а також виявлення ознак академічного плагіату існує чимало різноманітних методів та засобів.

Перш за все, це попередній аналіз тексту, який дозволяє змістовно виявити основні ознаки плагіату:

- Написання роботи складною мовою, наявність професійних термінів чи висновків, що виходять за рівень знань студента .
- Стилїстична неоднорідність текстової частини дослідження.
- Перелік джерел, що викликає сумніви (занадто довгий перелік, посилання на неофіційні Інтернет-ресурси, наприклад, «банки рефератів»).
- Цитати із публікацій більш пізнього видання або, навпаки, застарілі дані.
- Відсутність зазначених джерел у бібліотеках.

Для більш детального лінгвістичного аналізу тексту існують спеціальні засоби та інструменти – безкоштовне програмне забезпечення, онлайн-сервіси, комерційні інтернет-системи. Всі вони мають свої особливості, переваги та недоліки, але працюють, здебільшого, за однаковим алгоритмом перевірки на співпадання методом розбивки тексту.

ВИМОГИ до інструментів для перевірки тексту на унікальність:

- Здатність повноцінно підтримувати мову необхідного контенту
- Зручність та доступність
- Достатній функціонал
- Конфіденційність

В ХНМУ антиплагіатна експертиза є складовою системи розвитку АД і внутрішнього забезпечення якості освітнього процесу, належного виконання й оприлюднення результатів науково-дослідних робіт. Затверджено ПОЛОЖЕННЯ про порядок перевірки текстових документів на наявність текстових запозичень.

Перевірці підлягають дисертаційні роботи (в тому числі бакалаврські та магістерські), звіти за науково-дослідними роботами, наукові публікації, матеріали наукових форумів, навчальна література, навчально-методичні видання та засоби навчання. Подані до публікації студентські наукові роботи також перевіряються на ознаки плагіату.

Положення закріплює відпрацьований механізм координації у розподілі функцій щодо перевірки різних документів між окремими підрозділами університету.

Перевірка текстових документів для виявлення запозичень здійснюється в університеті за допомогою двох комерційних антиплагіатних інтернет-систем – StrikePlagiarism та Unicheck.

Ці продукти враховують світові тенденції боротьби із плагіатом, спираються на прогресивні «розумні» технології з використанням штучного інтелекту, машинного навчання, алгоритмів обробки природної мови і набули авторитету не тільки в університетах України, а й за кордоном. Після нескладних маніпуляцій і аналізу завантаженої електронної версії документу, системи надають звіти, які допомагають оцінити рівень самостійності автора відповідно до зазначених показників, зробити висновки і прийняти подальше рішення.

Є певні фактори, що свідчать про необхідність доопрацювання документу, а саме:

- Не зазначені цитування.
- Некоректно вказані джерела.
- Використані не легітимні чи не авторитетні джерела.
- Наявні елементи модифікації тексту.

На розвиток і поширення різних форм плагіату впливають, з одного боку, невпевненість у власних силах та невміння планувати і організувати час, а з іншого – низький рівень інформаційної культури, відсутність практики академічного письма, чіткого розуміння уніфікованих норм інтелектуального запозичення в академічному просторі. Тобто багато студентів, які вдаються до плагіату, роблять це не навмисно. Вони просто не знають або не розуміють, що саме є плагіатом, і тому не усвідомлюють, що вдаються до шахрайства.

Виникає питання: Що робити і як запобігти плагіату під час підготовки академічних текстів?

Отже, відповідь така – набувати та удосконалювати навички академічного письма – компетентності з формулювання та обґрунтування власних ідей з критичним аналізом фактів і попередніх досліджень.

4. Культура академічних письмових робіт

Тож, кілька корисних порад з культури академічного письма, яка зачіпає широке коло питань щодо наукового рівня роботи, змісту, структурування та оформлення тексту.

Пам'ятаймо, що нудний, монотонний матеріал нікому не цікавий, навіть якщо з наукової точки зору інформація буде корисною і правильною. Тому при написанні академічної роботи перед автором стоїть завдання в повній мірі донести свої ідеї, посили, рекомендації через написання ясного, місткого і переконливого тексту.

Розглянемо основні види письмових робіт, з якими ви будете мати справу під час навчання. Наприклад, реферат, який є одним із найпоширеніших видів самостійної роботи.

Реферат (з латинської *refero* – доношу, повідомляю, переказую) – це:

1. Короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів наукового дослідження, змісту книги тощо.

2. Письмова робота на будь-яку тему, підготовлена на основі критичного огляду літературних та інших джерел, містить основні фактичні і теоретичні відомості.

Підготовка реферату складається з кількох етапів і розпочинається з вибору і осмислення теми. Далі – йде пошук, збір і опрацювання знайденої по темі інформації. Навички інформаційного пошуку особливо стануть в нагоді, якщо серйозно ставиться до дослідницької роботи. Не завадить також дотримуватися кількох елементарних правил: не забувайте фіксувати всі вихідні дані праці, яку читаєте: прізвища авторів, повну назву, вихідні дані книг або періодичних видань.

Наступні етапи:

- Обмірковування та складання орієнтовного плану.
- Написання текстової частини.
- Підготовка додатків, систематизація і оформлення списку використаних джерел.
- Аналіз і коригування виконаної роботи на змістовому, логічному, мовностилістичному рівнях.

Які питання слід перевірити, переглядаючи текст?

- Чи відповідає ваш текст обраній структурі?
- Чи подано ключові моменти в логічній послідовності?
- Чи підтверджені Ваші аргументи фактами?
- Чи відповідає вступ змісту роботи?
- Чи відповідає текст вимогам дотримання академічних стандартів? Чи є він явним, об'єктивним і формальним?
- Чи всі джерела правильно цитуються і включені до списку посилань?
- Чи відповідає ваш текст вимогам щодо формальних аспектів, таких як довжина, відстань і титульна сторінка?
- Перевірте абзаци, граматику, орфографію та пунктуацію.

І нарешті, реферат, як будь-яка дослідницька робота, має чітку та формалізовану структуру за змістом – має бути визначений предмет дослідження,

наведені основні результати і дані про виконану роботу та сформульовані власні пропозиції щодо значення змісту – це вступ, основна частина і висновки.

1. Вступ – обґрунтування теми та її актуальність. Вступ передбачає постановку основних питань: про що моя робота, що є предметом мого дослідження? на які основні питання я хочу відповісти у своїй роботі? які джерела і літературу я опрацював, щоб відповісти на ці запитання? Прописавши у вступі відповіді на ці питання, ви готові переходити до розкриття теми в основній частині роботи.

2. Основна (дослідницька) частина – розкриває суть чи проблематику теми; точка зору автора підкріплюється посиланнями на результати досліджень чи думки фахівців. Як правило, складається з одного або декількох розділів. Добре продумані питання для розкриття теми, тобто чітко прописаний зміст роботи, виражений в логічній структурі роботи – це запорука дослідницького успіху.

3. Висновки – узагальнення, ідеї, думки, результати виконаної роботи, певні пропозиції. Реферат обов'язково має завершуватися висновками, які так само варто структурувати за піднятими у вступі питаннями. Якщо в основній частині автор розкриває тему, критично залучаючи опрацьовані джерела та літературу, то висновки – це вже власне самостійне підведення підсумків, власні думки з приводу дослідженої теми. Висновки не повинні бути великими за обсягом, важливо зуміти стисло і логічно висловити власну думку.

В кінці роботи розташовується список використаної літератури. За необхідності прикладають додатки (наводять формули, таблиці, схеми), якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи).

Щодо обсягу реферату – наразі жорстких вимог немає. Це може бути як 3 сторінки, так і більше. Головне, щоб робота була створена самостійно і розкривала тему.

Досить поширеною формою оприлюднення результатів наукового дослідження є **доповідь**. В доповіді розкривають певні питання, дають висновки, пропозиції. Вона призначена для усного (публічного) прочитання та обговорення.

Розрізняють такі види доповідей:

1. Звітні (узагальнення результатів, ходу роботи за певний час);
2. Поточні (інформація про хід роботи);
3. За темою наукових досліджень (розгорнутий виклад певної наукової проблеми чи питання).

Структура доповіді:

1. Вступ (визначення проблемної ситуації, яка зумовила потребу публічного виступу).
2. Основна частина (обґрунтування основної ідеї автора через аргументи, факти та виклад теорії).
3. Підсумкова частина (висновки і рекомендації).

Важливо не просто створити якісну роботу, а й представити її. Отже, **презентація** – зручний спосіб подання певної інформації. Зазвичай, це демонстрація,

лекція чи промова, мета якої — поінформувати чи переконати когось. Презентація може мати три компоненти:

- Промова доповідача: те, що доповідач розповідає.
- Слайди: те, що бачить аудиторія на екрані.
- Роздаткові матеріали: те, що роздається кожному в аудиторії окремо і містить деталі інформації, яку презентують, наприклад, список літератури та інших посилань чи статистичні таблиці.

Головне у презентації все ж таки те, що розповідає доповідач, а зображення на екрані – лише допоміжні.

Твір-есе – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми. Коли ви пишете формальне есе, висловлюйте свої думки на письмі чітко й обґрунтовуйте їх. Є три основні кити, на яких тримається хороше власне висловлення:

1. Теза (чітка позиція, висловлена в тезі).
2. Доказ (переконливі пояснення, подані в аргументах).
3. Пояснення (ілюстрація доказів у прикладах).

І на завершення – деякі висновки. Щоб підготувати письмову творчу роботу відповідно принципам академічної доброчесності, культури та етики наукових публікацій слід набувати і постійно розвивати певні компетентності. Які саме?

Підвищувати рівень інформаційної культури

- Вміння здійснювати проблемний пошук, обирати й оцінювати якість джерел
- Навичка працювати з джерелами, робити нотатки, цитування та посилання

Розвивати критичне мислення

- Багато читати за темою своїх дослідницьких інтересів
- Вміння підсумовувати текст та ідеї, перефразовувати чужі думки своїми словами стисло, детально, без перекручування змісту
- Вміння формулювати і чітко висловлювати власні думки

Набувати навичок академічного письма

- Володіння усним і писемним науковим мовленням
- Знання структури академічного тексту
- Знання про форми плагіату і шляхи запобігання йому

Вміти публічно презентувати свої думки

Удосконалювати англійської теж не завадить!

Таким чином, ми добігли кінця нашої лекції і я ще раз хочу наголосити:

- що дотримання студентом принципів академічної доброчесності є запорукою успішного навчання і подальшої академічної кар'єри;

- що формування культури академічного письма і підготовки якісного академічного тексту починається з перших студентських робіт і не закінчується ніколи. Це відмінна можливість продемонструвати свій потенціал.

- що використовувати інформацію з інших джерел можна, навіть необхідно, але потрібно обов'язково посилатися на автора. Більш детально про організацію і методику роботи з джерелами інформації – на наступному занятті.

І насамкінець зазначу, що Наукова бібліотека – осередок академічної доброчесності університету – є надійним помічником студента. Ми пропонуємо авторитетні ресурси, якісні послуги, корисну інформацію і завжди готові надати професійну допомогу. Дізнавайтесь про нас більше, щоб бути в курсі бібліотечних новин і подій – завітайте до нашого офіційного сайту, відвідайте наші сторінки в соціальних мережах. Залишаємось на зв'язку для надання консультацій через месенджери, електронну пошту, телефон тощо.

При підготовці лекції використані матеріали
Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні
(Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP)
<https://saiup.org.ua/>